

Aleg. 58.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności dotyczących się krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności dotyczących się krajowej średniej szkoły lasowej, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 13. września 1888 następującą uchwałę :

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby dla wszelkich spraw dotyczących się średniej szkoły lasowej we Lwowie zwołał ankietę, złożoną z osób odpowiednich, przy współudziale reprezentanta c. k. Rządu“.

„Wynik obrad tej ankiety ma Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi, z dodatkiem uzasadnionych w tej mierze wniosków“.

Stosując się do polecenia tego zwołał Wydział krajowy ankietę złożoną z P. P.:

J. E. Adama księcia Sapiehy, J. E. Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego, Stefana hr. Zamoyskiego, Juliusza Siegler-Eberswald, dyrektora dóbr Artura hr. Potockiego, Józefa Głanza, naczelnika dyrekcji dóbr państwowych, Tadeusza Langiego, dyrektora dóbr fundacji Skarbkowskiej, Gustawa Lettnera, c. k. radcy i inspektora lasów krajowych, Antoniego Andahazego, c. k. radcy Namiestnictwa i reprezentanta Rządu w kuratoryi szkoły, Dr. Piotra Grossa, reprezentanta c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego w kuratoryi szkoły. Stanisława hr. Stadnickiego, reprezentanta Wydziału krajowego w kuratoryi szkoły, tudzież Henryka Strzeleckiego, dyrektora i Władysława Tynieckiego, profesora krajowej szkoły lasowej we Lwowie.

Z wyjątkiem Adama księcia Sapiehy, Stefana hr. Zamoyskiego i Antoniego Andahazego, którzy swoją nieobecność chorobą usprawiedliwili, wzięli wszyscy powyż wymienieni członkowie udział w ankiecie, która się odbyła pod przewodnictwem członka Wydziału krajowego Leona Chrzanowskiego dnia 1. marca 1889.

Po wyjaśnieniu przez przewodniczącego celu i zadania zwołanej ankiety, odczytano ułożone dla niej pytania wraz z objaśniającym je wywodem następującej osnowy :

Kilkakrotnie w Sejmie i komisjach sejmowych wypowiedziane zdanie, że krajowa szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie nie odpowiada potrzebom kraju i celowi zaznaczonemu statutem organizacyjnym dla szkoły tej w r. 1874 uchwalonym, skłoniło Sejm krajowy, iż na posiedzeniu dnia 13. września 1888 r. polecił Wydziałowi krajowemu, aby co do reorganizacji tej szkoły, poruszonej przez komisję gospodarstwa krajowego w jej sprawozdaniu z dnia 18. stycznia 1888 r., osiągnął zdania kompetentnych osób w drodze ankiety.

Przedkładając ankiecie w myśl polecenia tego zwołanej, poniżej zamieszczone pytania do rozbioru, poprzedzamy takowe, dla ich objaśnienia, następującymi uwagami:

Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego założoną została przez kraj w październiku roku 1874, a ustrój jej unormowany został statutem organizacyjnym, uchwalonym przez Wydział krajowy w 1874 r. do L. 18528 (patrz rocznik dyrekcji szkoły z r. 1887 str. 52.)

Celem szkoły gospodarstwa lasowego, w myśl tego statutu organizacyjnego jest:

„Kształcenie przyszłych gospodarzy lasowych stosownie do potrzeb kraju“ (patrz §. 1 statutu na str. 52 rocznika dyrekcji szkoły)

Przedmioty nauki, jak i rodzaj egzaminów, przepisane w §§. 6, 7 i 10 powyż wspomnianego statutu organizacyjnego, zostały rozszerzone a względnie zmienione, jak to wpływa z przedstawienia dyrekcji w jej roczniku z roku 1884 (patrz str. 1 i 2, tudzież 19 i 25.)

Wskutek rozszerzenia nauk, przedewszystkiem ogólniekształcących humanitarnych, (patrz rocznik str. 25.) liczba godzin na nauki w szkole statutem organizacyjnym na 24 do 25 tygodniowo naznaczona, powiększoną została do liczby 34 a nawet 35 tygodniowo w jednym półroczu.

Koniecznym tego następstwem musiało być, że ćwiczenia i demonstracje zastosowania w praktyce zawodowych nauk leśniczych, czyli w ogóle praktyczne wykształcenie w leśnictwie, na które sejmowa komisja gospodarstwa krajowego słusznie wielki nacisk kładzie, zredukowane zostało, i jest obecnie niedostateczne, jakto pan dyrektor szkoły wobec komisji gospodarstwa krajowego skonstatował (patrz sprawozdanie komisji sejmowej gospodarstwa krajowego z dnia 18. stycznia 1888.)

Zaniechano też egzamina końcowe ogólne, które w myśl §. 10 statutu organizacyjnego szkoły składać byli winni uczniowie po ukończeniu całego kursu nauk, celem wykazania nabytego uzdolnienia; natomiast wydawano uczniom absolutoria na podstawie tylko przecięcia z postępów otrzymanych przy egzaminach półrocznych. Zaniechanie to tak ważnych egzaminów nastąpiło bez aprobaty Wydziału krajowego, a tylko za porozumieniem się z kuratorem szkoły, jak dyrekcja w roczniku swoim (str. 25) wyjaśnia

Niedostatki pewne w systemie naukowym szkoły gospodarstwa lasowego, a szczególnie niedostateczne wykształcenie praktyczne uczniów tej szkoły, stały się przyczyną (według zdania sejmowej komisji gospodarstwa krajowego), że uczniowie ci z trudnością znajdują odpowiednie pomieszczenie, mianowicie od czasu, kiedy współzawodniczą z nimi wychowawcy rządowej niższej szkoły leśniczej w Bolechowie, którzy wprawdzie pod względem wykształcenia teoretycznego znacznie niżej stoją od pierwszych, ale są w praktyce leśniczej wyćwiczeni, i z tego powodu więcej są poszukiwani.

Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie potrzebuje koniecznie odpowiedniej reformy. Uznaje to sam dyrektor szkoły p. Strzelecki, zaś komisja sejmowa gospodarstwa krajowego z naciskiem wypowiedziała zdanie, że z planu nauk wykreślone być winny przedmioty wkraczające w zakres leśniczej akademii, a szkoła utrzymana być winna ściśle w granicach szkoły średniej, naznaczonych statutem.

Do osiągnięcia celu wskazanego przez sejmową komisję gospodarstwa krajowego, a zgodnego ze zdaniem Sejmu, prowadzić mogą trzy drogi, mianowicie:

1. Przeniesienie szkoły leśniczej ze Lwowa do odpowiedniej miejscowości leśnej, gdzieby uczniom dana była sposobność, przypatrzenia się bliżej zawodowi, któremu poświęcić się zamierzają.

Jakkolwiek droga ta byłaby zupełnie odpowiednią do osiągnięcia celu, wskazanego przez sejmową komisję gospodarstwa krajowego, to jednakże nie można jej doradzać, albowiem przeniesienie szkoły do miejscowości leśnej, pociągnęłoby za sobą wielkie wydatki na nowe urządzenie całego zakładu, a także podwojenie dotychczasowych wydatków na jego utrzymanie coroczne.

2. Przyłączenie szkoły leśniczej, jako osobnego wydziału leśniczego do krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublinach.

Przyłączenie to byłoby tak dla szkoły leśniczej, jak i dla szkoły rolniczej z tego tylko względu dobre, że uczniowie szkoły rolniczej mogliby uczęszczać na fachowe wykłady leśnictwa, wydział zaś leśniczy korzystałby z licznych sił nauczycielskich szkoły rolniczej, a nadto praktyka leśnicza, mianowicie zaś obznajomienie bliższe uczniów z kulturami i pracami w lesie, byłaby łatwiejszą do przeprowadzenia w Dublinach, jak obecnie we Lwowie.

Jednak są także liczne niekorzyści i ujemne strony przyłączenia szkoły leśniczej do szkoły rolniczej w Dublinach. Niekorzyści reorganizowania na tej drodze szkoły leśnictwa płyną po części ztąd, że szkoła rolnicza w Dublinach jest szkołą wyższą, do której wstępują uczniowie po skończeniu gimnazjum lub równorzędnej szkoły średniej, a nauki nawet podstawowe wykładane są dla takich uczniów w inny sposób i w innym rozmiarze, jak dla uczniów szkoły średniej.

Prócz tego utrzymanie się w Dublinach byłoby dla uczniów szkoły leśniczej, którzy zwykle są niezamożni, trudniejsze niż we Lwowie.

3. Pozostawienie szkoły leśniczej nadal we Lwowie, i przeprowadzenie w niej odpowiedniej reorganizacji.

Reorganizację tę należałoby może przeprowadzić w kierunku następującym:

a) Scieśnić wykład nauk takich, które nie są fachowo leśnicze, i nie są koniecznie potrzebne do wykształcenia zdolnych leśników praktycznych, jakich kraj rzeczywiście potrzebuje, a wykladać te nauki w takim tylko rozmiarze, jaki jest nieodzowny dla gruntownego pojęcia nauk fachowo leśniczych;

b) przez to zyska się czas potrzebny do rozszerzenia wykładu nauk fachowych i gruntowniejszego ich pojęcia przez uczniów;

c) szczególnie zyska się przez to więcej czasu na demonstracje i ćwiczenia praktyczne z nauk zawodowych leśniczych, tak w ogrodzie doświadczalnym, jak w lesie Winnickim, którego Wydział krajowy pozwolił szkole używać dla praktycznej nauki, w granicach instrukcją zakreślonych;

d) zaprowadzić osobne kursa praktyki leśniczej podczas ostatnich lat nauki w szkole leśnej i pod jej kontrolą, ale po za jej obrębem, w lasach wzorowo urządzonych.

Sposób urządzenia takich osobnych kursów praktyki w ciągu nauk w szkole, wyjaśni bliżej wniosek przedłożony ankiecie przez przewodniczącego i profesora Strusiewicza.

e) Rozciągnąć czas trwania nauki w krajowej szkole leśniczej do lat trzech celem skutecznego przeprowadzenia reorganizacji w kierunkach wskazanych pod b) c) i d).

Rozciągnięcie to czasu trwania nauki na lat trzy, rozszerzenie odpowiednie nauk ściśle zawodowych, i poświęcenie możliwie najwięcej czasu na demonstracje i praktykę leśniczą, umozębni gruntowniejsze wykształcenie się teoretyczne i praktyczne uczniów i usposobi ich do złożenia egzaminów państwowych na samoistnych gospodarzy leśnych (czyli tak zwanych egzaminów wyższych) po odbyciu praktyki ustawą przepisanej, co dla gospodarstwa lasowego jest bardzo pożądanem.

Reorganizacja szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie nie usunie jednakże potrzeby dopełnienia wykształcenia praktycznego uczniów po opuszczeniu szkoły. Przeto ważnym jest bardzo wniosek komisyi gospodarstwa krajowego co do wyszukania odpowiednich miejsc dla praktykantów (wyszukania stacyi praktyki) i wyznaczenie dla nich odpowiednich stypendyów.

Pragnąc reorganizację szkoły gospodarstwa lasowego tak przeprowadzić, aby ta szkoła rzeczywistym potrzebom kraju ile możliwości odpowiadała, prosimy ankietę zastanowić się nad powyższymi uwagami i udzielić Wydziałowi krajowemu odpowiedzi na następujące pytania:

1. Czy szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie ma być nadal utrzymana jako szkoła średnia, z celem kształcenia gospodarzy lasowych, którzyby odpowiadali potrzebom kraju, i czy ta szkoła, w dzisiejszym jej stanie odpowiada temu celowi, naznaczonemu jej statutem?

2. Czy dla osiągnięcia celu naznaczonego krajowej szkole gospodarstwa lasowego statutem organizacyjnym, aby kształciła „przyszłych gospodarzy lasowych stosownie do potrzeb kraju,“ należy tę szkołę albo przenieść w odpowiednią okolicę leśną, albo połączyć ją, jako osobny wydział, z krajową wyższą szkołą rolniczą w Dublinach, albo też pozostawić na miejscu, lecz zreorganizować stosownie do powyżej oznaczonego celu“

3. Jakie są wady w teraźniejszym ustroju i stanie krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, i jakie są przyczyny tych wad?

4. Jeżeli szkoła gospodarstwa lasowego ma pozostać we Lwowie, a główną jej wadą jest, że nie daje uczniom wykształcenia praktycznego w leśnictwie, jak to przedstawiła sejmowa komisja gospodarstwa krajowego, w jaki sposób należałoby zapewnić uczniom tej szkoły nabywanie wykształcenia praktycznego w leśnictwie? Czy w tym celu nie należałoby zaprowadzić już w ciągu trwania nauki w szkole, osobne kilkutygodniowe kursa praktyki w lesie, które pod kontrolą dyrekcji szkoły przez uczniów odbywane, umożliwiłyby im nie tylko dokładniejsze zapoznanie się z czynnościami technicznymi i administracyjnymi gospodarstwa lasowego, ale nadto przyczyniłyby się niezawodnie do lepszego zrozumienia wykładanych im w szkole nauk fachowych?

Myśl reorganizacji szkoły w tym kierunku rozwija bliżej i szczegółowo wniosek przedłożony ankiecie przez przewodniczącego członka Wydziału krajowego Leona Chrzanowskiego i profesora Z. Strusiewicza, a podany niżej w załącznikach. (Patrz alegat I.).

Alegat I.

5. Czy uczniom, którzy ukończyli cały kurs nauk w szkole gospodarstwa lasowego i złożyli z odnaczeniem egzamin końcowy ogólny, nie należałoby dawać stypendyów z funduszu krajowego dla odbycia praktyki rocznej w leśnictwach rządowych, lub w lasach prywatnych dobrze urządzonych.

Po odczytaniu tych pytań rozpoczęły się rozprawy, w których wszyscy członkowie ankiety żywy udział brali.

W dyskusji tej przeważna większość członków wypowiedziała zgodnie zdanie:

A) Że szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie nie odpowiada w jej dzisiejszym ustroju temu celowi, do którego dążyć powinna, a który wytknięty jej został statutem organizacyjnym, gdyż abiturycenci tej szkoły nie wynoszą z niej dosyć gruntownego wykształcenia w naukach zawodowych, ani też tego wykształcenia praktycznego, jakie szkoła średnia leśnicza wychowawcom swoim dać może i powinna; wskutek czego nie są oni należycie przygotowani na samoistnych gospodarzy leśnych, od których wymaga się coraz więcej wiedzy fachowej.

B) Że główne przyczyny dopiero co zaznaczonego niezadowolniającego wyniku działalności krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie są:

1. Niedostateczne przygotowanie, z jakim młodzież do szkoły tej wstępuje, wskutek czego musi szkoła poświęcać więcej czasu na nauki ogólnie kształcające i przygotowawcze, a przy dwuletnim tylko trwaniu nauk mało czasu pozostaje na nauki zastosowane i fachowo leśnicze.

2. Nagromadzenie znacznej liczby przedmiotów nauki na stosunkowo krótki kurs dwuletni, a wskutek tego zajęcia wykładami tak znacznej liczby godzin codziennie, że uczniowie nie są w stanie wykładów tych należycie przerobić i zawartych w nich nauk sobie przyswoić, tem bardziej, że dla braku czasu nie są nauki teoretyczne należycie wspierane i uzupełniane odpowiednimi demonstracjami i ćwiczeniami praktycznymi, czy to w ogrodzie doświadczalnym szkoły i w lesie Winnickim, do celów nauki dla szkoły przez Wydział krajowy przeznaczonym, czy

też w innych lasach, które na częstych a w stosownej porze urządzanych wycieczkach naukowych zwiedzane być powinny.

Przystępując do odpowiedzi szczegółowych na postawione pytania, oświadczyła ankieta:

Co do pytań pod 1, 2 i 3.:

Że szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie powinna być nadal utrzymywana, jako samoistna średnia szkoła leśnicza, nie połączona z żadnym innym zakładem naukowym, ale tak zreorganizowana, aby mogła wydawać teoretycznie i praktycznie wykształconych gospodarzy lasowych, odpowiadających potrzebom kraju.

Ażby zaś osiągnąć dopiero co wskazany cel, wytknięty zresztą w obowiązującym statucie organizacyjnym szkoły, doradza ankieta:

a) Rozciągnąć trwanie nauk w krajowej szkole gospodarstwa lasowego z lat dwóch na trzy, co umożliwi rozszerzenie niektórych nauk zawodowych, bez zbytecznego przeciążenia uczniów, i pozwoli poświęcić więcej czasu na ich wykształcenie praktyczne;

b) rozszerzyć niektóre nauki zawodowe, mianowicie zaś inżynierię leśną (zabudowanie potoków górskich) i naukę wyzyskiwania płodów leśnych czyli eksploatacji lasów w ogóle;

c) ograniczyć liczbę godzin wykładowych dla tych nauk, które do zawodowego wykształcenia leśnika nie są konieczne potrzebne, a czas zajmują;

d) dać większe rozmiary i poświęcić jak najwięcej czasu demonstracjom i ćwiczeniom praktycznym, nie tylko w ogrodzie doświadczalnym szkoły, ale także w lesie Winnickim, jak niemniej i w innych lasach, które w stosownych porach i pod kierunkiem fachowych profesorów jak najczęściej zwiedzane być powinny.

Na wycieczkach w tym celu urządzanych nie powinni nauczyciele zaniedbywać udzielania, zaraz na miejscu w lesie, wyczerpujących objaśnień, tyjących się wszystkiego, co leśnika interesować może, a do czego zwiedzany właśnie las przedmiotu dostarczy.

e) Przeznaczyć rok I. (pierwszy) na nauki przygotowawcze, a nauki zawodowe rozłożyć stosownie na rok II. (drugi) i III. (trzeci) trzechletniego kursu;

f) przyjmować do krajowej szkoły gospodarstwa lasowego tylko takich kandydatów, którzy przynajmniej cztery klasy gimnazjum lub szkoły realnej z dobrym postępem ukończyli, a dozwalać wstępu do szkoły na podstawie ścisłego egzaminu wstępnego tylko takim kandydatom, którzy dla ważnych przyczyn nie mogą kończyć niższego gimnazjum lub innych równorzędnych szkół w kraju naszym, a praktyką lub służbą leśną dowiedli, że do zawodu leśniczego zamiłowanie posiadają;

g) kandydatom, którzy egzamin dojrzałości złożyli, ułatwić wstęp bezpośrednio na rok drugi (II.) i umożliwić im przez to ukończenie całego kursu nauk w dwóch latach;

h) utrzymać zaniechany, a statutem organizacyjnym szkoły przepisany egzamin ogólny końcowy z całości nauk zawodowych, i tylko takim uczniom wydawać świadectwo ukończenia nauk, którzy egzamin ten złożyą.

W powyższem mieści się już odpowiedź i na pierwszą część czwartego pytania. Co zaś do drugiej części tego pytania i wniosku, tyjącego się zaprowadzenia osobnych kilkutgodniowych kursów praktyki leśniczej w stosownych porach, w ciągu trzechletniego kursu nauki szkolnej, nie mogła ankieta na razie stanowczo odpowiedzieć. Ankieta przyznała, że kursa takie praktyki leśniczej, urządzane w stosownych porach i w odpowiednio dobranych miejscowościach, gdzieby zarządzający lasem był leśnikiem fachowo wykształconym i chciał podjąć się dozoru uczącej się młodzieży, mogłyby przyczynić się wielce do praktycznego wykształcenia uczniów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Lecz przed daniem stanowczej odpowiedzi na to pytanie, żądali członkowie ankiety, aby pytanie to rozwinięte w dołączonym wniosku, roztrząsły kuratorja i dyrekcyja z gronem profes-

rów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego i uwagi swoje w tym przedmiocie zechciały przedłożyć ankiecie, zwołanej w kilka miesięcy później.

Co do pytania piątego:

Ponieważ najlepiej uorganizowana nauka w szkole, nie usunie potrzeby dopełnienia praktycznego wykształcenia uczniów po opuszczeniu szkoły, przeto zaleca ankieta jak najmocniej:

α) Ażeby dla abiturjentów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie Wydział krajowy wystarał się o stosowne miejsca praktyki w lasach rządowych i dobrze administrowanych prywatnych;

β) ażeby Wydział krajowy postarał się o fundusze na jednoroczne stypendya dla tych abiturjentów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, którzy egzamin ogólny z celującym postępem złożą, i praktykę leśniczą odbywać mają w miejscowościach przez dyrekcję wskazanych i pod jej kontrolą.

W ciągu dyskusji zwrócili uwagę pp. Strzelecki i Lettner na trudności, jakich młodzież nasza, kwalifikująca się do służby technicznej przy lasach rządowych, doznaje przez to, że egzamina kwalifikacyjne składać musi tylko w Wiedniu w Ministerstwie rolnictwa, po odbyciu egzaminów państwowych teoretycznych na „Hochschule für Bodenkultur“ i w języku niemieckim; poruszyli więc myśl, by Wydział krajowy postarał się o otwarcie wydziału leśnego przy politechnice lwowskiej.

Wskutek tego oświadczyła się ankieta, aby niezależnie od reorganizacji krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, w duchu poprzód wskazanym, starał się Wydział krajowy o to, aby przy uniwersytecie Jagiellońskim lub przy politechnice lwowskiej otworzonym został osobny wydział rolniczo-leśniczy, któryby zastąpił akademię rolniczo-leśniczą w Wiedniu (Hochschule für Bodenkultur) i aby egzamina państwowe, uprawniające do służby technicznej przy administracji lasów państwowych w Galicyi, składać mogli kandydaci w języku polskim.

Stosownie do żądania członków ankiety przesał Wydział krajowy wniosek tyczący się praktyki leśniczej, wraz protokołem obrad ankiety, kuratorji krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, aby ta, wspólnie z dyrekcją i gronem profesorów tej szkoły, wniosek wspomniany zbadała i uwagi swoje co do projektowanego sposobu przeprowadzenia praktyki leśniczej w krajowej szkole leśniczej we Lwowie przedłożyła Wydziałowi krajowemu. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymał Wydział krajowy wniosków kuratorji w tym przedmiocie.

Wydział krajowy, pragnąc przygotować wszystko, coby mogło ułatwić jak najrychlejsze wprowadzenie reorganizacji krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, doradzanej przez ankietę, skoro reorganizacja ta przez Wysoki Sejm poleconą zostanie, wezwał pod dniem 13, maja 1889 L. 19093 dyrekcję krajowej szkoły lasowej, aby wspólnie z gronem profesorów tej szkoły wypracowała i za pośrednictwem kuratorji przedłożyła Wydziałowi krajowemu:

1. Projekt rozkładu nauk teoretycznych i praktycznych w szkole leśniczej na kurs trzyletni, przy zastosowaniu, zasad wypowiedzianych w uchwałach ankiety;

2. Projekt przejścia z dotychczasowego kursu 2-letniego do zaprowadzić się mającego kursu 3-letniego.

Gdy jednakże dyrekcya w projekcie swym, przedłożonym Wydziałowi krajowemu na dniu 1. lipca 1889 LW. 27613 ograniczyła się wyłącznie tylko do rozkładu nauk teoretycznych, a pominęła całkowicie rozkład nauk praktycznych i zastosowanie praktyki, jaką szkoła dać może, do wykładów teoretycznych; przeto poruczył Wydział krajowy reskryptem z d. 10. lipca 1889 L. 27613 wypracowanie powyż wspomnianych projektów osobnej komisji pod przewodnictwem członka Wydziału Leona Chrzanowskiego, powołując do niej PP.: Dra Piotra Grossa, przewodniczącego kuratorji krajowej szkoły leśnej, Władysława Lubomęskiego, dyrektora krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublinach, Henryka Strzeleckiego, dyrektora, tudzież Władysława Tynieckiego i Zygmunta Demianowskiego, profesorów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, i profesora Zygmunta Strusiewicza, przydzielonego do służby przy Wydziale krajowym.

Projekt przez tę komisję wypracowany na podstawie wzorów zebranych ze szkół podobnych, istniejących w innych krajach, a uwzględniający stosunki krajowe i wskazówki zawarte w uchwałach ankiety, znajduje się przy niniejszem sprawozdaniu (patrz ałegat II.)

Ałegat II.

Poruszone przez ankietę wprowadzenie w krajowej szkole gospodarstwa lasowego egzaminów końcowych ogólnych, przepisanych w §. 10. statutu organizacyjnego dla tej szkoły w roku 1874 uchwalonego, było od lat wielu przedmiotem starań Wydziału krajowego, natrafiało jednakże ciągle na trudności.

Reskryptem z dnia 17. kwietnia b. r. LW. 14081 polecił Wydział krajowy dyrekcji szkoły:

1. Ażeby jeszcze w bieżącym roku szkolnym, mianowicie przy końcu drugiego półrocza 1888/89 wprowadziła egzamin końcowy czyli ogólny, przepisany statutem z całości nauk zawodowych;
2. ażeby w myśl dawniejszego polecenia kuratoryi i następnego wezwania Wydziału krajowego z dnia 30. lipca 1880 LW. 33870, wypracowała wspólnie z kolegium nauczycieli:

a) Projekt regulaminu tyżącego się sposobu i porządku odbywania tak egzaminu ogólnego, przepisanego §. 10. statutu organizacyjnego szkoły, jak i egzaminów półrocznych,

b) projekt regulaminu tyżącego się wewnętrznego porządku szkoły, w myśl §. 16. statutu.

Wskutek powyż powołanego reskryptu z dnia 17. kwietnia b. r. L. 14081 i późniejszych z dnia 14. maja b. r. LW. 20259 i z dnia 12. czerwca b. r. LW. 23460, przedłożyła dyrekcya w dniu 13. czerwca b. r. żądane projekty.

Gdy jednakże z zasadami wypowiedzianemi w tym projekcie ani profesorowie szkoły lasowej, ani kuratorya, ani Wydział krajowy się nie zgadzali, porucił Wydział krajowy reskryptem z dnia 14. czerwca 1889 l. 25179 wypracowanie projektu regulaminów komisji złożonej z pp.: Leona Chrzastnowskiego, członka Wydziału krajowego jako przewodniczącego, Dra Piotra Grossa, członka kuratoryi szkoły, Władysława Lubomeskiego, dyrektora krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublinach, Henryka Strzeleckiego, dyrektora szkoły lasowej, Władysława Tynieckiego i Zygmunta Demianowskiego, profesorów tej szkoły, tudzież prof. Zygmunta Strusiewicza.

Komisya ta wypracowała najpierw regulamin tyżący się egzaminu końcowego ogólnego, przepisanego §. 10. statutu organizacyjnego, który to regulamin Wydział krajowy na radzie dnia 21. czerwca b. r. zatwierdził, polecając równocześnie dyrekcji szkoły reskryptem do LW. 26261, by według przepisów w tym regulaminie zawartych przeprowadziła egzamin ogólny z końcem roku szkolnego 1888/89.

W myśl tego rozporządzenia odbyły się po raz pierwszy w krajowej szkole gospodarstwa lasowego w dniach 5. 6. i 7. sierpnia b. r. egzamina końcowe ogólne przed komisją egzaminacyjną, wyznaczoną przez Wydział krajowy. Z jedenastu uczniów drugiego roku, przystąpiło do egzaminu tego dziewięciu, ale trzech tylko uczniów egzamin ten w powyższym terminie złożyło; zaś odpowiednio regulaminowi, przystąpiło do egzaminu ogólnego po wakacyach, w dniach od 27. do 29. września b. r. jeszcze sześciu uczniów, z których trzech egzamin ten złożyło.

Wypracowanie regulaminu tyżącego się egzaminów półrocznych, tudzież porządku wewnętrznego szkoły, jest w toku i wkrótce ukończone zostanie

Pismem z dnia 7. kwietnia 1889 L. 15417 odniósł się Wydział krajowy do c. k. Rządu o podwyższenie subwencji z funduszów państwowych, dotąd szkole gospodarstwa lasowego udzielanej, o 1.000 zł. w. a. rocznie, przeznaczając tę kwotę na stypendya dla tych abiturjentów krajowej szkoły lasowej, którzy egzamin końcowy ogólny z celującym postępem złożą i dla uzupełnienia nauk na praktykę leśniczą wysłani być mają.

Równocześnie prosił Wydział krajowy o jednorazową subwencję w kwocie 1.000 zł. w. a. na częściowe pokrycie kosztów przykupna gruntu dla szkoły lasowej, a to w tym celu, aby dla ćwiczeń uczniów zaprowadzić odpowiednich rozmiarów kultury, które w szczupłym ogródku szkolnym dostatecznego pomieszczenia mieć nie mogą.

Gdy się jednakże pokazało, że zamierzone zakupno sąsiedniego gruntu, jest z powodu nadzwyczaj wysokiej ceny na razie niemożliwe, postanowił Wydział krajowy, aby na kultury lasowe, mające uczniom do ćwiczeń i demonstracji służyć, zająć pięciomorgowy ogród na „Szumanówce“, który pierwotnie do użytku szkoły leśniczej przeznaczony, następnie za czynsz roczny w kwocie 100 zł. Towarzystwu ogrodniczo-sadowniczemu wydzierżawiony został.

Wskutek tej uchwały Wydziału krajowego wypowiedziano Towarzystwu ogrodniczo-sadowniczemu dalszą dzierżawę odpowiednio do zawartej z tem Towarzystwem umowy, a profesorowi Władysławowi Tynieckiemu, wykładającemu w szkole lasowej uprawę i ochronę lasów i prowadzącemu kultury w ogródku szkolnym, polecił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 6. września b. r. LW. 38559, by w porozumieniu z dyrekcją szkoły wypracował i na ręce tejże dyrekcji przedłożył Wydziałowi krajowemu szczegółowy plan użytkowania wspomnianego ogrodu na „Szumanówce“ na cele praktycznej nauki zakładania i prowadzenia kultur leśnych, z uwzględnieniem także kultury łązy koszykarskiej.

Zważywszy, że prawie wszystkie nauki fachowe gospodarstwa lasowego (jako to: cięcie lasu, pielęgnowanie lasu, użytkowanie z lasu, urządzenie lasu, zawiadywanie lasem) wyklada obecnie dyrektor Strzelecki, z wyjątkiem jedynie kultury i ochrony lasu, które wyklada profesor Tyniecki i ocienienia lasu, które wyklada profesor Demianowski, zważywszy, że wskutek podeszłego już wieku, jak niemniej wskutek co raz częstszego zapadania na zdrowiu, nie może już dyrektor brać dość czynnego udziału w przewodniczeniu uczniom w ćwiczeniach i demonstracjach po za obrębem szkoły (jak n. p. w lesie Winnickim i na wycieczkach naukowych), a tem mniej mógłby być czynnym w kierunku wskazanym, gdyby tak pożądane rozszerzenie praktyki w krajowej szkole leśniczej wprowadzone zostało; zważywszy dalej, że i z innych względów w interesie szkoły leży, aby mieć przy szkole nauczyciela fachowo wykształconego, a do wykładów zawodowych nauk leśniczych przygotowanego, któryby w danym razie mógł choćby tylko czasowo zastąpić profesora tychże nauk, a z czasem i stałe posadę ustępującego profesora zająć; — uznał Wydział krajowy konieczną potrzebę utworzenia przy krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie drugiej systemizowanej posady adjunkta.

Ażebym zaś wydatków rocznych krajowej szkoły gospodarstwa lasowego nie powiększać, zaproponował Wydział krajowy wykreślić z budżetu wydatków szkoły gospodarstwa lasowego, z pozycyi przeznaczonej na wynagrodzenie docenta do matematyki elementarnej i fizyki kwotę 400 zł., tudzież całą pozycyę w kwocie 400 zł. przeznaczoną na wynagrodzenie dla docenta rysunków, a uzyskaną ztąd kwotę 800 zł. w. a. przeznaczyć na płacę dla drugiego nauczyciela-adjunkta. Adjunkt ten nauczałby matematykę elementarną (wykładaną dotąd przez docenta), tudzież matematykę zastosowaną do leśnictwa (wykładaną dotąd przez profesora Demianowskiego) a nadto wykladałby jeden lub więcej przedmiotów fachowych, wykładanych obecnie przez dyrektora Strzeleckiego.

Alegat III.

Przedkładając przy niniejszem sprawozdanie dyrekcji krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie z jej czynności za rok szkolny 1888/89 (patrz alegat III), podaje Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że w miejsce zmarłego docenta ś. p. Dra Burzyńskiego, który wykladał stylistykę polską i niemiecką, tudzież ustawy lasowe i zarys ekonomii społecznej, powołała kuratoryja krajowej szkoły gospodarstwa lasowego pismem z dnia 4. września b. r. pp.: Dra Władysława Ostrożyńskiego, docenta prawa austriackiego na uniwersytecie lwowskim i Marcelego Białobrzeskiego, urzędnika Wydziału krajowego, a to: pierwszego do wykładu ustaw leśnych i zarysu ekonomii społecznej, drugiego zaś dla nauki języka polskiego (stylistyki) i niemieckiego.

Wydział krajowy zatwierdził powołanie to reskrytem z dnia 5. września 1889 L. 38557, rozdzielając przez to nauki wykładane dotąd przez jednego docenta w myśl propozycji dyrekcji, na dwóch docentów.

Na podstawie wywodu powyższego Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego, dotyczące się spraw krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.
2. Sejm ustanawia drugą posadę nauczyciela-adjunkta do wykładu nauk matematycznych i fa-chowo-leśniczych z płacą roczną w kwocie 800 zł. w. a.
3. Sejm poleca zamieścić w budżecie krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie pozycję wydatków w kwocie 800 zł. na płacę nauczyciela-adjunkta, a natomiast wykreślić z pozycyi wydatków kwoty 800 zł. przeznaczonej na wynagrodzenie docenta matematyki elementarnej i fizyki, kwotę 400 zł., tudzież całą pozycję 400 zł. przeznaczonych na wynagrodzenie docenta rysunków.
4. Sejm uchwała zamieścić w budżecie funduszu krajowego w rubryce XV. pozycyi 201 wydatków, kwotę 800 zł. w. a. na stypendya dla uczniów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, którzy ogólny egzamin złożyli i zostali wysłani na roczną praktykę leśniczą.
5. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w jak najkrótszym czasie przeprowadził reorganizację przejściową szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie według zasad wskazanych przez ankietę, zaprowadzając trzyletni kurs nauk w tej szkole.
6. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na przyszłej sesyi sejmowej przedłożył projekt stanowczej reorganizacji krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, po rozstrzygnięciu przez ankietę przedłożonego jej wniosku, dotyczącego się zaprowadzenia praktyki leśniczej.

Lwów, dnia 4. października 1889 r.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Tarnowski, w. r.

Sprawozdawca:

Leon Chrzanowski m. p.

Członek Wydziału krajowego.

Wniosek dotyczący sposobu przeprowadzenia praktyki leśniczej

w krajowej szkole gospodarstwa leśnego tak w czasie trzyletniego kursu szkolnego, jak i po ukończeniu nauk teoretycznych.

(przedłożony ankiecie przez jej przewodniczącego i profesora Strusiewicza.)

Dla przeprowadzenia i zabezpieczenia dostatecznej praktyki w czasie nauk teoretycznych w szkole gospodarstwa leśnego, praktyki, któraby wykładom nie przeszkadzała, ale takowe uzupełniała i ułatwiała, któraby ucznia do przyszłego jego zawodu niejako wprowadzała, a na każdy wypadek rozszerzała mu pogląd na całość nauki gospodarstwa leśnego i na zastosowanie tej nauki w wykonywaniu racjonalnego gospodarstwa, proponujemy co następuje:

1. Rozszerzenie i systematyczne przeprowadzenie praktyki w szkole przez częste demonstracje i ćwiczenia, wykonywane w porach odpowiednich i pod kierunkiem dotyczących profesorów, a to tak w ogrodzie doświadczalnym jak i w lesie Winnickim, którego Wydział krajowy rozporządzeniem do L. 8942 ex 1875 dla celów naukowych szkoły używać pozwolił.

2. Uorganizowanie dalszych wycieczek naukowych, podejmowanych z uczniami roku I. i II. w czasie feryj, to jest w miesiącu wrześniu, a z uczniami roku III. na wiosnę w miesiącu maju, celem poznania kultur, organizacji i eksploatacji lasów, zakładów technicznych w lesie: jak, tartaków, gonciarek, spławów i t. d. Wycieczki te odbywać się winny przedewszystkiem do lasów rządowych, a zawsze tylko pod kierunkiem profesorów, którzy widziane przedmioty winni na miejscu objaśniać odpowiednimi wykładami.

3. Uorganizowanie i ściśle przeprowadzenie praktyki leśniczej po za obrębem szkoły, bądź w czasie dłuższych (kilkutygodniowych) przerw nauki teoretycznej, bądź w czasie feryj letnich, a to na wzór tej praktyki, jaką zaprowadzono z wielkim powodzeniem przy szkole głównej kultury ziemiańskiej w Paryżu (Institut national agronomique, Ecole de haut enseignement à Paris).

Praktyka dopiero co wspomniana, mogłaby być uorganizowana i przeprowadzona w sposób następujący:

Rok I. Kandydaci, którzy warunkom przyjęcia w zupełności odpowiadają, wstępują na rok I-szy, czyli I-szy kurs teoretyczny, obejmujący przeważnie nauki podstawowe i trwający od 1. listopada do końca sierpnia, 10 miesięcy. W czasie tego pierwszego kursu teoretycznego, podzielonego na 2 semestry z egzaminami przy końcu marca i przy końcu sierpnia, odbywać powinni uczniowie ćwiczenia pod 1) wskazane, mianowicie użyci być winni do prac w ogrodzie doświadczalnym zarówno z uczniami kursów wyższych, którym towarzyszyć także będą w wycieczkach demonstracyjnych do lasu Winnickiego, celem zapoznania się z przedmiotem nauki zawodowej, którą słuchać będą w kursach następnych.

Po ukończeniu I. kursu teoretycznego i krótkich wakacyj, trwających n. p. do połowy września, udadzą się uczniowie na:

1-szy kurs praktyki 4 — 6-tygodniowy, urządzony w miesiącach wakacyjnych, to jest w czasie od 15. września do 30. października, a mający na celu przedewszystkiem zaznajomienie ucznia z lasem.

Uczniowie udający się na tę pierwszą praktykę, do miejsc wskazanych im przez dyrekcję, muszą otrzymać od dyrektora, a względnie od dotyczących profesorów, stosowne pouczenie ustne (w kilku godzinach wykładu), jaki jest cel ich wyjazdu do lasu, jak się mają zachować, co mają robić, na co uwagę zwracać, co i jak notować, w jaki sposób swój dziennik prowadzić i w jaki sposób mają sprawozdania swoje składać. Uczniowie ci otrzymaliby odpowiednio ułożony kwestyionaryusz i dziennik które byliby obowiązani odpowiednio wypełnić i przy wstępie na drugi rok nauki szkolnej dyrekcji przedłożyć.

Ażeby ta praktyka nie pozostała martwą literą, aby uczniowie byli do należytego jej odbywania niejako zmuszeni, powinna dyrekcja wraz z kolegium nauczycieli starannie przeglądać przedłożone sobie sprawozdania pisemne, ocenić je czyli sklasyfikować, i wynik tej klasyfikacji wliczyć do klasyfikacji z odbytego egzaminu rocznego, a przyjęcie ucznia na kurs wyższy od wyniku ocenienia sprawozdania zależnem uczynić. (Tak jest w wyższym instytucie naukowym paryskim, o którym na początku wzmianka była).

Rok II-gi nauki trwa od 1. listopada do końca sierpnia i rozdzielony jest na 2 semestry drugim kursem praktyki w lesie. Pierwszy semestr nauki teoretycznej kończy się egzaminem w ostatnich dniach marca, poczem udają się uczniowie pouczeni w sposób podobny, jak poprzednio objaśniono, na: 2-gi kurs praktyki, trwający od 1. kwietnia do 15. maja, 5. do 6 tygodni. Kurs ten drugi praktyczny ma na celu, uczniów, którzy już w poprzednio ukończonem półroczu pewne działy z nauk fachowych poznali, obznajomić dokładnie z kulturami wiosennymi i innymi czynnościami odbywającymi się w tej porze roku w lesie. Odpowiednie miejsca praktyki musiałyby być już poprzednio przez dyrekcję wyszukane i uczniom wskazane. Uczniowie prowadzą dokładny dziennik swych czynności i spostrzeżeń, wypracowują pisemne sprawozdanie i składają takowe dyrekcji przy powrocie do szkoły i wstąpieniu na drugie półrocze, dyrekcja wspólnie z kolegium nauczycieli ocenia te sprawozdania, klasyfikuje i klasyfikację tę wlicza do klasyfikacji z egzaminów, które z drugiego półrocza II. roku odbyć się winny w miesiącu sierpniu.

Miesiąc wrzesień przeznaczony jest na wakacje.

Rok III-ci nauki rozpoczyna się dłuższą, bo 3-miesięczną praktyką w lesie. Na praktykę tę przeznaczają się jeden miesiąc wakacyjny, to jest październik i dwa miesiące z kursu t. j. listopad i grudzień.

3-ci ten kurs praktyki po za obrębem szkoły, trwający 3 miesiące, od 1. października do 24. grudnia jest bardzo ważny. Nabyte w ciągu dwóch lat wiadomości teoretyczne, praktyka odbyta przy kulturach wiosennych w drugim roku, wycieczki krótsze w ciągu kursu i dłuższe w miesiącu wrześniu podczas wakacyj, a w końcu i pouczenia, jakie uczeń wyjeżdżając na praktykę leśną z dyrekcji otrzymuje, rozszerzyły już znacznie pogląd jego na całość gospodarstwa leśnego, z większem też zrozumieniem rzeczy, z większem zainteresowaniem się, a tem samem i z większą korzyścią odbywać będzie tę dłuższą praktykę i z większą korzyścią słuchać będzie następnie wykładów z nauk zawodowych, przeważnie administracyjnych, jakie w ostatnim kursie teoretycznym są wykładane.

Ze względu na ważność tego trzeciego kursu praktyki, musi dyrekcja więcej od ucznia wymagać; mianowicie nie tylko dokładnego prowadzenia dziennika czynności i zapisywania spostrzeżeń w ciągu praktyki, ale składania miesięcznych raportów czyli pisemnych sprawozdań. Raporta te, w liczbie trzech, muszą być starannie i krytycznie przez kolegium nauczycieli przeglądane i klasyfikowane, a wynik klasyfikacji uwzględniony być winien przy ocenieniu postępów ucznia przy następujących egzaminach rocznych.

Nauki teoretyczne III. roku rozpoczynają się dnia 1. stycznia i trwają bez przerwy aż do końca lipca. Jak w kursach poprzednich, tak i teraz uzupełniane być muszą nauki teoretyczne (w tym roku wyłącznie tylko zawodowe główne) demonstracjami w lesie Winnickim i przy wycieczkach naukowych, urządzanych przedewszystkiem do lasów rządowych, a także i do innych prywatnych, lepiej prowadzonych.

Egzamin z nauk teoretycznych w III. roku słuchanych, przypadłby na pierwszy tydzień sierpnia lub ostatni lipca, poczem przerwa dwutygodniowa na przygotowanie się uczniów do egzaminu głównego, a ewentualnie na wypracowanie zadania pisemnego; w ostatnich dniach sierpnia egzamin główny z całości nauk zawodowych, na podstawie którego wydane być może świadectwo główne z ukończenia nauk, czyli patent.

Poniżej zamieszczony projekt rozkładu nauk teoretycznych i kursów praktyki leśniczej, unacozni lepiej rozmieszczenie tej ostatniej pomiędzy nauką teoretyczną na lat trzy (III.) rozdzieloną.

Do należytego przeprowadzenia praktyki leśniczej, uorganizowanej w sposób powyżej naszkicowany potrzeba:

1. Postarać się o odpowiednie pomieszczenie i chętny dozór młodzieży ze strony tych, u których młodzież pomieszczoną będzie.

Warunek ten zdaje się być dosyć łatwym do spełnienia wobec tego, że zarządy wzorowo prowadzonych lasów, a mianowicie: dyrekcya lasów i domen rządowych, dyrekcya dóbr Arcyksięcia Albrechta, J. E. Alfreda hr. Potockiego, Artura hr. Potockiego, J. E. Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego, J. E. Adama księcia Sapiehy i innych większych właścicieli, nie odmówią odpowiedniego pomieszczenia i dozoru uczniów naszych, za skromnem wynagrodzeniem kosztów ich utrzymania. Nie należy też wątpić, że wielu dawniejszych uczniów szkoły leśniczej we Lwowie, z których już 56-ciu wyższy egzamin państwowy na samoistnych gospodarzy leśnych złożyło, podejmą się z ochotą przewodnictwa i opieki nad młodszymi kolegami swymi.

2. Postararać się o odpowiednie fundusze na zasiłek dla uczniów, którzy na taką 4 — 10-cio tygodniową praktykę leśniczą w ciągu trzyletniego kursu nauk udawać się muszą, a dostatecznych funduszków własnych na ten cel nie mają.

Warunek ten jest także łatwy do spełnienia, zważywszy, że kwota na ten cel potrzebna jest drobną w porównaniu do innych wydatków i w stosunku do doniosłości celu, na jaki ma być użyta. Gdyby bowiem wszyscy uczniowie, którzy każdego roku z obowiązku na kursa praktyki do stacyj lasowych udawać się muszą, potrzebowali zasiłku, a koszt utrzymania jednego ucznia u leśniczego 15 do 18 zł. w. a. miesięcznie wynosiły, potrzebaby na koszt utrzymania wszystkich uczniów na stacyach lasowych około 900 — 1000 zł. rocznie. Jest to kwota, której Sejm krajowy niezawodnie nie odmówi, skoro na stypendya dla uczniów tejże samej szkoły leśniczej we Lwowie przeznaczał do roku 1884 po 2400 zł. rocznie, a tylko z braku koniecznej potrzeby zmniejszył ten fundusz od roku 1884 do 1500 zł.

Nauka teoretyczna połączona z praktyką w czasie nauki, a przeprowadzona w sposób powyż naszkicowany, może niezawodnie obznajomić ucznia dokładnie z przedmiotem jego przyszłego pola działania, może go wprowadzić w życie praktyczne jego przyszłego zawodu, ale nie może mu dać jeszcze zupełnego wykształcenia praktycznego, to jest takiego, jakie wykonujący już gospodarz lasowy posiadać powinien, aby mógł gospodarstwo lasowe korzystnie prowadzić. Nauka należyte przeprowadzona, a obznajamiająca ucznia już w szkole z praktyką leśnictwa, czyni go jednakże dojrzałym do właściwej praktyki, na którą poświęcić musi po ukończeniu nauk jeszcze lat parę. Ażeby abiturjentom szkoły leśniczej ułatwić nabycie właściwej praktyki zawodowej, ażeby po ukończeniu nauki nie byli zmuszeni przyjmować zaraz posady płatnej bez wyboru przy takiej nawet administracyi lasu, przy której nie znajdują potrzebnego pouczenia i uzupełnienia wiedzy w szkole nabytej, ażeby mogli swobodnie wyszukać i odbyć przynajmniej jednoroczną praktykę po ukończeniu nauki, nie tam, gdzie im chcą płacić, ale tam, gdzie się jeszcze czegoś nauczyć mogą, potrzeba, by rozporządzali dostatecznymi funduszami na opłacanie kosztów utrzymania przynajmniej w pierwszym roku ich praktyki. Ze zaś większość młodzieży poświęcającej się zawodowi leśniczemu jest ubogą, nierozporządzającą dostatecznymi funduszami nawet na ukończenie nauk w szkole, a tem bardziej na opłacenie kosztów utrzymania w czasie praktyki po ukończeniu szkoły, dlatego

chcąc, by nie była straconą większa część dość znacznych kosztów, jakie kraj ponosi na utrzymanie szkoły leśniczej i na wspieranie jej uczniów w czasie pobytu w szkole (przez stypendya), należy postarać się o stosowny fundusz na utworzenie kilku stypendyów w wysokości 150, 200 i 240 zł. rocznie, któremi mogliby być obdzieleni przynajmniej tacy abiturycenci, którzy z dobrymi postępami cały kurs nauk ukończą, a złożeniem egzaminu głównego z całości nauk zawodowych udowodnią, że na to zasłużyli.

Lwów, dnia 1. marca 1889 r.

Projekt rozkładu nauk teoretycznych w szkole i kursów praktyki w lesie, na lat trzy.

Rok I.	Rok II.	Rok III.
<p style="text-align: center;">I-sze półrocze roku I.</p> <p style="text-align: center;">Nauka teoretyczna przedmiotów podstawowych</p> <p style="text-align: center;">Listopad Grudzień Styczeń Luty Marzec</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: center;">Praktyka w lesie kurs I-szy $\frac{1}{2}$ Września Październik</p> </div> <p style="text-align: center;">I-sze półrocze roku II.</p> <p style="text-align: center;">Nauka teoretyczna z demonst. ćwiczeniami i t. d.</p> <p style="text-align: center;">Listopad Grudzień Styczeń Luty Marzec</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: center;">Praktyka w lesie kurs III. Październik Listopad Grudzień</p> </div> <p style="text-align: center;">Rok III.</p> <p style="text-align: center;">Nauka teoretyczna objaśniana demonstracjami z nauk zawodowych</p> <p style="text-align: center;">Styczeń Luty Marzec Kwiecień Maj Czerwiec Lipiec Sierpień</p>
E g z a m i n p ó ł r o c z n y.		
<p style="text-align: center;">2-gie półrocze roku I.</p> <p style="text-align: center;">Nauka teoret. przedmiotów podstawowych z demonstracjami i t. d.</p> <p style="text-align: center;">Kwiecień Maj Czerwiec Lipiec Sierpień</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 10px;"> <p style="text-align: center;">Praktyka w lesie kurs II-gi Kwiecień $\frac{1}{2}$ Maja</p> </div> <p style="text-align: center;">2-gie półr. roku II.</p> <p style="text-align: center;">Nauka teoretyczna z demonstracjami i ćwiczeniami</p> <p style="text-align: center;">$\frac{1}{2}$ Maja Czerwiec Lipiec Sierpień</p>	
E g z a m i n r o c z n y.		
Ferye $\frac{1}{2}$ Września;	Ferye Wrześień;	Egzamin główny z całości nauk zawodowych.

Rozkład nauk

i wymiar czasu przeznaczanego na każdy przedmiot nauki na kurs trzyletni
w krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie.

(Wypracowany przez komisję wyznaczoną z ramienia Wydziału krajowego.)

R o k I.

Matematyka ogólna	5	5		
Fizyka eksperymentalna	2	2		
Chemia ogólna	2	2		
Mineralogia i Geologia	—	3	}	4
Botanika ogólna	2	2		
Zoologia ogólna	2	2		
Geografia fizyczna i polityczna	2	2		
Język polski	2	1	}	4
Język niemiecki	2	1		
Rysunki linearne i wolnорęczne	1	1	3	4
Encyklopedia leśnictwa (razem z rokiem II.)	2	—		
Praktyka w ogrodach doświadczalnych (przy szkole i na Szuma- nówce) lub repetytorya.	—	—	6	8
Razem	22	21	15	20

Wycieczki do lasów Winnickich lub innych w pobliżu położonych, wspólnie z uczniami II. roku, a w razie przeszkód, repetytorya z wykładanych w tygodniu ubiegłym nauk i prace w ogrodach doświadczalnych przy szkole i na Szumanówce . . . . .

R o k II.

Matematyka zastosowana	2	—		
Geometria wykreslna	2	—		
Rysunki geometryczne	1	1	}	4
Geodezya	3	3		
Mechanika ogólna i zastosowana	—	2		
Meteorologia i Klimatologia	2	1		
Chemia zastosowana i Technologia	2	2		

Tygodniowo			
wykładów		ćwiczeń	
w półroczu			
I	II	I	II
godzin:			
5	5		
2	2		
2	2		
—	3	}	4
2	2		
2	2		
2	2		
2	1	}	4
2	1		
1	1	3	4
2	—		
—	—	6	8
22	21	15	20
w Sobotę każdego tygodnia			

Geognozya i Pedologia				
Botanika leśna				
Fizjologia roślin				
Zoologia leśna				
Ekonomia społeczna				
Encyklopedia leśnictwa (z rokiem I.)				
Ochrona lasu				
Uprawa lasu i pielęgnowanie				
Praktyka w ogrodach doświadczalnych (przy szkole i na Szumarnówce) lub repetytorya z demonstracjami				

Razem .

Ćwiczenia i demonstracje z nauki leśnictwa w lasach Winnickich lub innych w pobliżu położonych a zwiedzanych co tygodnia; w razie ważnych przeszkód odbycia przepisanej wycieczki tygodniowej, przed południem (repetytorya z przedmiotów wykładanych; popołudniu zaś) prace w ogrodach doświadczalnych lub prace w laboratorium . . . . .

Tygodniowo				
wykładów		ćwiczeń		
w półroczu				
I	II	I	II	
2	—	3	4	
3	—			
—	2			
1	2			
2	1			
2	—	6	8	
—	3			
—	5			
—	—	6	8	
22	22	15	20	
w Sobotę każdego tygodnia				
*				
R o k III.				
Inżynieria leśna	5	5	3	4
Rysunki	1	1	3	4
Cięcie lasu	2	—	—	—
Użytkowanie z lasu (pozyskanie płodów)	5	—	—	—
Urządzenie lasu	2	5	3	4
Ocenienie wartości lasu	—	2		
Administracja leśna	—	3		
Rachunkowość leśna	1	1	—	—
Literatura i statystyka leśna	1	2		
Ustawy leśne	1	1	—	—
Łowiectwo	2	—		
Zarys rolnictwa i hodowli zwierząt	2	2	—	—
Praktyka w ogrodach doświadczalnych (przy szkole i na Szumarnówce) lub repetytorya i demonstracje z nauk, dla których nie ma wyznaczonych stałych godzin ćwiczeń i demonstracji:	—	—		
Razem	22	22	15	20
w Sobotę każdego tygodnia				

Ćwiczenia i demonstracje z nauki leśnictwa w lasach Winnickich, lub innych pobliskich, każdego tygodnia . . . . .

W razie ważnej przeszkody, niedozwalającej odbycia przepisanej wycieczki naukowej w tym dniu, odbywać się mają przed południem: konwersatorya i wypracowania pisemne, po południu zaś: prace w ogrodach doświadczalnych lub w laboratoryach.

O b j a ś n i e n i a :

1. Na wykłady (nauki teoretyczne) przeznaczają się godziny przedpołudniowe w pięciu dniach w tygodniu.

Wykład „encyklopedyi leśnictwa“ w 2 godzinach tygodniowo, tak umieścić należy w I szym półroczu zimowym, aby go wspólnie słuchać mogli uczniowie roku pierwszego z tymi uczniami, którzy od razu na rok drugi przyjęci zostaną.

2. Na demonstracje i ćwiczenia z nauk wykładanych, tudzież na ćwiczenia w rysunkach, przeznaczają się dla każdego roku tygodniowo po trzy popołudnia (3 do 4 godzin w każdym). Demonstracje i ćwiczenia, z przedmiotów dla których razem jedno popołudnie w tygodniu wyznaczono, odbywają się bądź na przemian, bądź jedno po drugim.

3. Na praktykę (prace) w ogrodzie doświadczalnym przy szkole i na Szumanówce przeznaczają się dla każdego roku po dwa popołudnia (każde popołudnie po 3 do 4 godzin) w tygodniu. W porach i dniach, w których praktyka ta byłaby niemożliwa ze względów atmosferycznych, odbywać się mają w miejsce praktyki repetytorya, albo też ćwiczenia i demonstracje przede wszystkim z tych nauk, dla których nie ma stałych godzin ćwiczeń i demonstracji w rozkładzie nauk.

4. Jeden dzień w każdym tygodniu, w regule sobota, przeznaczony jest na ćwiczenia i demonstracje z nauki i gospodarstwa lasowego w lasach Winnickich, a według potrzeby także i w innych lasach pobliskich. W razie ważnej przeszkody, nie pozwalającej odbycia w tym dniu przepisanych ćwiczeń i demonstracji w lasach, odbywać się mają przed południem: w roku I. i II. repetytorya z wykładanych w ubiegłym czasie przedmiotów, a w roku III. konwersatorya z leśnictwa i wypracowania pisemne, popołudniu zaś dnia tego, prace w ogrodach doświadczalnych, to jest tak w ogrodzie przy szkole jak i na Szumanówce, lub też prace w laboratoriach i muzeach szkoły.

Alegat 3. do sprawozdania Wydziału krajowego L.W. 42302/89.

Sprawozdanie

z czynności krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie za r. 1888/9.

I. Program naukowy.

W programie naukowym szkoły żadne nie zaszły zmiany. Z przyczyny tylko choroby obłożnej docenta dr. Edmunda Burzyńskiego, niewykładano w II. półroczu w kursie Iszym stylistyki polskiej i niemieckiej, w kursie zaś IIgim stylu biurowego i rachunkowości; przedmiotom ostatnim jednak dano nieco obszerniejszy zakres niż zwykle w nauce o zawiadywaniu lasem. Z przedmiotów nadzwyczajnych nie słuchali uczniowie kursu IIgo na wszechnicy pszczelnictwa, gdyż przedmiotu tego nie wykładał w tem półroczu prof. Dr. Ciesielski

W myśl uchwał Wys. Sejmu z dnia 13. września 1888 zwołał Wydział krajowy ankietę na dzień 1. marca 1889, celem zasiągnięcia opinii w sprawie reorganizacji szkoły. Ankieta uchwaliła między innymi kurs trzyletni i nadanie nauce kierunku więcej praktycznego. W ankiecie tej ze strony ciała nauczycielskiego szkoły brali udział dyrektor Strzelecki i profesor Tyniecki.

Dla rozłożenia nauk teoretycznych i praktycznych na poszczególne półrocza przyszłego kursu trzyletniego, zwołał Wydział krajowy komisję specjalną, w której oprócz dyrektora brali udział profesorowie Tyniecki i Demianowski.

Uchwały komisji oddane zostały do zredagowania subkomisji z trzech, w której byli także ze strony ciała nauczycielskiego prof. Tyniecki i Demianowski.

2. Grono nauczycieli.

Grono nauczycieli poniosło dotkliwą stratę przez śmierć docenta Dr. Edmunda Burzyńskiego, który przez pięć lat i pół spełniał obowiązki swoje bardzo gorliwie. Już podczas choroby śp. Dra Burzyńskiego powierzył Wydział krajowy na przedstawienie dyrekcji i kuratorji, wykłady zarysu ekonomii społecznej i ustaw leśnych w półroczu IIgim b. r. szkolnego Drowi Stanisławowi Głabińskiemu, docentowi c. k. wszechnicy, który chwalebnie wywiązał się z poruczonego mu zadania.

3. Środki naukowe.

Na pomnożenie środków naukowych asygnował Wydział krajowy 125 zł. to jest resztę niewydanej w r. 1887/8 kwoty, przeznaczonej na ten cel budżetem. Zamówione jednak przedmioty dla pracowni botaniczno-fizyologicznej, dla muzeum inżynierji leśnej i łowiectwa nie nadeszły jeszcze do końca r. sz. 1888/9. Dyrekcya lasów i domen państwowych ofiarowała szkole dwa papierowe tachygrafy do przenoszenia wymiarów skuteczniejszych bussolą. Zresztą zasilone zostały wszystkie prawie muzea, nadsyłanymi przez leśników i byłych uczniów okazami drobniejszymi, mającymi tylko znaczenie naukowe, a nieposiadającymi wartości materyjalnej. Także z wycieczek botanicznych i zoologicznych pomnożyły się okazy muzealne.

Biblioteka szkolna zwiększyła się zakupnem 61 dzieł nowych, dalszym zaś ciągiem dzieł 8; stan jej sięga obecnie do 1513 dzieł.

Szkółki w ogrodzie szkolnym, założone na wiosnę i utrzymywane jak najstaranniej przez uczniów, ucierpiały mocno z przyczyny posuchy i nadmiernego rozmnożenia się pędaków chrząszcza majowego.

4. Frekwencja uczniów i egzamina.

Na początku roku szkolnego bieżącego przystąpiło do egzaminu wstępnego 7 kandydatów a mianowicie sami gimnazjaliści (4 z ukończoną 4tą, 2 z ukończoną 5tą, a 1 z ukończoną 6tą klasą). Z tych zdało 6 kandydatów egzamin wstępny i przyjęci zostali na kurs I. Do nich przybyło 3 maturzystów (2 gimnazjalnych, 1 realny) 1 repetent i 1 uczeń nadzwyczajny z zagranicy. Na kursie I. znajdowało się przeto 11 uczniów, z których 1 miał lat 42, 1 lat 26, 1 lat 24, 1 lat 23, 4 lat 20, 1 lat 19, a 2 lat 18.

Na kursie II-gim było 14 uczniów; z tych gimnazystów 7 (1 z ukończoną 6tą, a reszta z ukończoną czwartą klasą) i realistów 7 (1 maturzysta, a reszta z ukończoną 4tą klasą). Maturzysta otrzymał zaraz na początku półrocza stypendyum rządowe do c. k. szkoły głównej dla kultury ziemiańskiej w Wiedniu; znajdowało się więc na kursie II. tylko 13 uczniów, z których 1 miał lat 31, 1 lat 21, 6 lat 20, 2 lat 19. a 3 lat 18. Stan ogólny uczniów na początku półrocza I. r. 1888/9 wynosił 24. Po egzaminie z I. półrocza otrzymali wszyscy 11 uczniów kursu I promocję na półrocze II; z uczniów kursu II. tylko 11, gdyż 1 zachorował obłożnie w ciągu półrocza i musiał wystąpić a 1 reprobowany opuścił szkołę.

Stan ogólny uczniów na początku półrocza drugiego wynosił 22. Po egzaminie z 2 półrocza z 11 uczniów kursu I. otrzymało promocję na kurs drugi tylko 9 uczniów (gdyż 1 przystąpić ma po wakacjach do egzaminu powtórnego z matematyki a 1 z fizyki).

Na kursie II. otrzymali uczniowie wszyscy promocję, która ich upoważniła do przystąpienia do egzaminu końcowego ogólnego, przepisanego statutem organizacyjnym szkoły, który to egzamin reskryptem Wydziału krajowego z dnia 17. kwietnia 1889 do LW. 14081 zarządzony, reskryptem z dnia 21. czerwca 1889 do LW. 26261 ostatecznie unormowany został.

Przepisany statutem organizacyjnym egzamin końcowy ogólny odbył się w szkole gospodarstwa lasowego po raz pierwszy w roku szkolnym ubiegłym w czasie od dnia 5. do 7. sierpnia 1889, mianowicie dnia 5. egzamin piśmienny klauzurowy, dnia 6. i 7. egzamin ustny.

Komisję egzaminacyjną składali ze strony wys. Wydziału krajowego prof. Zygmunt Strusiewicz, ze strony kuratorji szkoły dr. Piotr Gross, dyrektor i dwaj profesorowie szkoły.

Komisja ułożyła naprzód pytania do piśmiennego wypracowania, na które odpowiedziało 8 uczniów dnia 5. sierpnia pod nadzorem. Na podstawie jednak wypracowań piśmiennych przypuściła komisja do egzaminu ustnego tylko 6 uczniów.

Egzamin ustny obejmował nauki zawodowe leśnicze i trwał z każdym uczniem 2 godzin.

Z 6 uczniów zdało tylko 4. egzamin ogólny ze stopniem dostatecznym a mianowicie: Beinlich Adolf, Kupenów Jerzy, Świechowski Leopold i Szałajdewicz Jan.

Dla uczniów reprobowanych, jak i dla tych, którzy nie przystąpili do egzaminu końcowego w dniu 5. sierpnia b. r. nazaczyła komisja nowy termin do tego egzaminu w czasie od 27. do 29. września 1889 r.

5. Stypendya i zapomogi.

W roku szkolnym 1888/9 otrzymało 11 uczniów stypendya, a 14 uczniów zapomogi, mianowicie a) stypendya: 2 uczniów stypendya po 150 zł., 1 na 100 zł., 2 po 90 zł., 4 po 60 zł. i 2 po 50 zł.; b) zapomogi: 1 uczeń zapomogę w kwocie 120 zł., 2, zapomogę po 40 zł., 9 po 30 zł. i 2 po 25 zł.

Nadto na przedstawienie dyrekcji, poparte przez kuratorję szkoły, otrzymało 10 uczniów roku II. jednorazową zapomogę po 10 zł. każdy, na opłacecie kosztów dłuższego niż zwykle utrzymanie we Lwowie, spowodowanego opóźnieniem egzaminów ogólnych końcowych.

6. Ćwiczenia praktyczne i wycieczki.

Oprócz ćwiczeń w ogrodzie doświadczalnym przy szkole i ćwiczeń mierniczych, odbywali uczniowie kursów obydwóch pod kierunkiem profesorów pomniejsze wycieczki naukowe do lasów w okolicy Lwowa. Wycieczki większej, tak zwanej wakacyjnej, nie było w tym roku, aby pozostawić uczniom więcej czasu na przygotowanie się do egzaminu końcowego ogólnego.

7. Doświadczenia i prace profesorów.

Prowadząc dalej doświadczenia, rozpoczęte w latach poprzednich, a mianowicie: o wpływie pory cięcia na odroślowanie pniaków, o wpływie okrzesywania gałęzi, przeredzenia i przesadzenia na wzrost drzewek i t. d., poczyniono, o ile pozwalała szczupłość miejsca, nowe doświadczenia, co do pory wpływu przesadzenia świerka (od kwietnia do września zawsze 15go każdego miesiąca), na przyjęcie się i wzrost drzewek, — wpływu odyrywania liścieni na wzrost latorośli bukowych, — wpływu światła na powodzenie młodych buczków i jodełek, — wpływu różnych sposobów sadzenia sztubrów wierzbowych na wydawanie pędów, — wpływu rozmaitych sposobów siewu i przykrywania nasion na czas kiełkowania i rozwój roślin drzewnych i t. d.

Niestety posucha i wielka ilość pędaków udaremniły niejedną z początku udaną pracę.

Z prac literackich oprócz artykułów luźnych dyrektora, profesora Tynieckiego i adjunkta Błockiego, w czasopismach rozmaitych krajowych i zagranicznych, zaznaczamy tylko drugie wydanie dyrektora Strzeleckiego „Cięcia lasu“ i drugie wydanie profesora Tynieckiego, „O wierzbach koszykarskich“. Profesor Tyniecki redaguje także „Rolnika“ i „Sylwana“.

Dyrekcya krajowej szkoły gospodarstwa lasowego.

We Lwowie dnia 19 sierpnia 1889.

Henryk Strzelecki w. r.

THE HISTORY OF THE

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..